

LUDVIG DANIELLA

A KOLOZSVÁRI ESTERHÁZY-HÁZ ÉS LAKÓI (I.)

■ A kolozsvári Esterházy-ház a Főteret (Piața Unirii) a Petőfi utcával összekötő Egyetem utca 8. szám alatt található, az egykori Búza (ma Inocențiu Micu Klein) utca sarkán. Története egybefonódik a város első árvaházának krónikájával, amely az épület elődjében működött, amikor az utca – Torda irányát jelezve – még a Bel-Torda nevet viselte. A fehér árváknak otthont adó épület lényegesen különbözött a maitól, mint ahogyan az utca is más képet mutatott a jelenleg piarista, az idő tájt jezsuita templom mellett magasodó egyetem nélkül. A fehér árvák, azaz a félérvák számára ráthóti gróf Gyulaffy László¹, erdélyi kancellár vásárolt ingatlant. Emlékét az Esterházy-ház udvarán falba illesztett kőtábla őrzi, amelynek latin szövege magyarul így hangzik:

„Ez a ház az árva gyermekeknek adatott és adományoztatott, a kicsiny árvák sokaságának, akiket az égi Atya fiaiként segít és oltalmaz. Te pedig, aki itt jársz, és ezeket olvasod, ne akard kíváncsian megtudni az alapító nevét, mert egyedül Istené a dicsőség és a tisztelet, aki a királyok királya, és az uralkodók ura gyanánt őrzi a szülőtle-
neket, mint szeme világát, és segítője az árváknak. 1742.”

A nemes lelkű adományozó neve a nyilvánosság előtt 100 évig titokban maradt. A rejtélyt a dédunoka, galánthai gróf Esterházy Dénes² oldotta meg, amikor az általa birtokolt egykori árvaháznak otthont adó épületet felújította, és újabb latin nyelvű emléktáblát helyeztet el a ház falán a következő szöveggel:

„Galántai Esterházy Dénes gróf ezt a házat, amelyet néhai őse, rátóthi Gyulaffy László 1748-ban az árváknak ajánlott fel, s amelyet a legfelsőbb rendelkezés kiegészítésére később árverésen eladásra bocsátottak, ahol Esterházy Nepomuk János³ gróf készpénzen vette meg, majd a testvéreivel való osztozáskor – Bécsben, 1840. június 1-jén – neki jutott, 1842-ben megjavította. Isten nagyobb dicsőségére.”

E szűkszavú szövegnél részletesebben örökítette meg az ingatlan történetét fia, dr. Esterházy János⁴, korának nagy műveltségű arisztokratája, elismert műtörténész, ahogyan Szádeczky Lajos történész, akadémikus nevezte a tudós grótot. Az 1880-ban papírra vetett feljegyzést dédunokája, széki gróf Teleki Andor⁵ őrízte meg, aki a második világháború után féltett családi iratait magával vitte az argentinai emigrációba, ahonnan németországi kitérővel egy részük visszakerült az anyaországba. A fekete tintával, kalligrafikus írással papírra vetett történetet változtatás nélkül közöljük:

„Kolozsvárt, a bel thorda utcában fekvő Eszterházi ház különböző viszontagságainak története: Grof rátóthi Gyulaffy László, erdélyi udvari Cancellár, nemzetségének utolsója, a bel thorda utcában a fehér árvák részére két házat egybe vásárolt, melyek

Az Esterházy-ház falába illesztett kőtábla, gróf Teleki Andor fotója

Nyelvűreint, a bel thordakirályián f. híz Esterházi (Kulmborg) részesedőjének
Léte: a Graf-ráthi Gyulaffy László, eredetileg udvarbíró, nemzedékének utolsója, a bel
Thordia átörökölte a fehér árvák részéről, két házat egybe vásárolt, melyek még 1748-ban egy
de építve nem valósították meg, az egyiket, mely a bel thordia és buza utcák között szegőn fekszik,
ez az 1742-ben kiművelt báró Mikola László, szintén nemzedékének utolsója volt, melyet 1748
ban, ugyan ekkor megvásárolta a thordia utcára felelő szomszédos házat a Jézuitáktól, melyet ekkor
még 1747-ben díszfalván Simon Jánostól vette ki 500 forinton meg. Ezeknek áll helyére 1750-1753. évek között az akkori Jézuiták
főnöke felügyelete alatt, épült fel az Orphanotrophium - a kolozsvári tanács az ado
fizetés alól felmenté - a fehér árvák innen 1783-1788. évek között Nagyszébenbe
telepítették át, ekkor a kincstár ezen építményt maga részére lefoglalta -
Gróf Esterházy János a fent említett Gyulaffy Lászlónak unokája, mint főkormánybiztos
éves 1791-ben e házban lakott, és a kamarának házában fejeében évenként 370 forintot
fizetett, végül a házat 1799-ben megvette 7600 R forinton - E ház megvétele előtt már
a szomszédos ház és kertet megvette, nevezetesen: 1791-ben a thordia útja során kelet felé,
György János ácsmester utódai házat, Kovács Tamás fazakastól 285 forinton (melynek ekkor
tul felől a Báró Ferencz háza volt szomszédosa, ezt később megvette a Kathol. Seminarium.)
ezen György János féle telekre Esterházy János 1800. év körül, emeletes házat építtet, és azt a
szintén emeletes Gyulaffy házhoz csatolá, a Gyulaffy ház ekkor csak is a kapu nyílásain, ezt is
belefoglalván terjedvén ki - 1792-ben sz. Jakab hó 18-án megvette, a buza utca felől, a Gyulaffy
ház, és a Mosotits Mátyas özvegy Kreblin Rozina háza köré, ennek területét 1200. r forinton
(magának a Mosotits háznak tulajdonos szomszédja a Humzer János háza volt.) - 1840. febr. 23-án
kimulván gr. Esterházy János, e ház fiára gr. Esterházy Dénesre szállott, 8000 forint
értékben és 1000 arany teherrel - 1842-1843. évek között új alakításon ment át,
mennyiben némely szobák egybe vágották és a lépcsőzet más helyre tétetett át, és az
udvar felől is egy része az épületnek meghosszabbították, ezen restauratio 8000 forintba
került Gr. Esterházy Dénesnek 1862. ben febr. 9-én történt halála után, örökölte fia
Esterházy János.

Közelebbsen a ház csak nem régebbi 1748. évig még létező volt, a fella elavultt és károsult
György özvegye ezen a helyen vásárolt Kereki ház - a másik létezőt is a ház egyik részén
vagyották, Gyulaffy Lászlónak átörökölték foglalta magának - a ház lassú szinten a házat
faragott készíteni az is az utolsó volt, és az épület faozóda-jára volt felépítve - az
hármalaki létezőt körül az új ház körül, és a háznak állhatott meg a részben
nevelő adó - az Esterházy család az által egy-két hét napokkal építtették

Eljegyzés: - Borsodnágyi 1748-ban a Kolozsváron, Jókai utca melletti háza 7000 forintért megvett, az Esterházy János
a kamarát az 1791-ben György János által vásárolt háza, az utolsó részét 1799-ben megvette, az Esterházy János részéről
az Esterházy János által 1799-ben János János - ugyan itt a Kolozsváron Jókai utca melletti háza megvásárolta 1794-ben
Boroványi Boroványi Esterházy Jánosnak 1800. év körül. - Esterházy János 1796-ban Esterházy Mikolát adta át a
nagygyűlési házat a bel thordia utcától 2500 forintért, az Esterházy János házat a fehér árvák részéről, a 1791-ben
gyorsított házát a 1799-ben Kereki utca melletti házát 98.000 forintért megvette, a ház részben a ház körül 1799-
1800. évek között.

Gróf Esterházy János feljegyzése

még 1748-ban egybe építve nem valának, az egyiket, mely a bel thordia és buza utcák
közti szögén feküdt, ez az 1742-ben kiműlt báró Mikola László, szintén nemzedéke
utolsójaé volt, megvette 1748-ban, ugyan ekkor megvásárolta a thordia utca felőli
szomszédos házat a Jézuitáktól, melyet ezek még 1747-ben díszfalván Simon Jánostól
vettek 500. forintban meg. Ezeknek áll helyére 1750-1753. évek között az akkori Jézuiták
főnöke felügyelete alatt, épült fel az Orphanotrophium - a kolozsvári tanács az ado
fizetés alól felmenté - a fehér árvák innen 1783-1788. évek között Nagyszébenbe
telepítették át, ekkor a kincstár ezen építményt maga részére lefoglalta - Gróf
Esterházy János a fent említett Gyulaffy Lászlónak unokája, mint főkormánybiztos
tanácsos 1791-ben e házban lakott, és a kamarának házában fejeében évenként 370.
forintot fizetett, végül a házat 1799. ben megvette 7600. R forinton - E ház megvétele
előtt már a szomszédos ház és kertet megvette, nevezetesen: 1791-ben a thordia útja
során kelet felé, György János ácsmester utódai házat, Kovács Tamás fazakastól 285.
forinton (melynek ekkor tul felől a Báró Ferencz háza volt szomszédosa, ezt később
megvette a Kathol. Seminarium.) ezen György János féle telekre Esterházy János
1800. év körül, emeletes házat építtet, és azt a szintén emeletes Gyulaffy házhoz
csatolá, a Gyulaffy ház ekkor csak is a kapu nyílásain, ezt is belefoglalván terjedvén
ki - 1792-ben sz. Jakab hó 18-án megvette, a buza utca felől, a Gyulaffy ház és a
Mosotits Mátyas özvegy Kreblin Rozina háza között, ennek területét 1200. r.
forinton (magának a Mosotits háznak tulajdonos szomszédja a Humzer János háza
volt.) - 1840. febr. 23-án kimulván gr. Esterházy János, e ház fiára gr. Esterházy
Dénesre szállott, 8000. forint értékben és 1000 arany teherrel - 1842-1843. évek
között új alakításon ment át, mennyiben némely szobák egybe vágották és a
lépcsőzet más helyre tétetett át, és az udvar felől is egy része az épületnek
meghosszabbították, ezen restauratio 8000. forintba került Gr. Esterházy Dénesnek
1862. ben febr. 9-én történt halála után, örökölte fia Esterházy János.

Kéményén a háznak, nem rég az 1748. évszám még látható volt, a falba illesztett I. Rákóczy György czimere a gyalui várból került ide - a másik feliratos kő a fehér árvák idejéből származik, Gyulaffy Lászlónak dicséretét foglalja magában - úgy szintén a kőből faragott kétfejű sas is, ez időből való, és az épület facade-jára volt elhelyezve - egy harmadik feliratos követ attyám faragtatá, és a háznak általa történt megszerzési történetét adja elő.”⁶

A leíráshoz gróf Esterházy János helyrajzot is csatolt, mely híven őrzi a három ház és a mögöttük lévő kert elhelyezkedését, amely ingatlanok egyesítéséből született mai formájában az Esterházy-ház. Az emeletes, héttengelyes főhomlokzatú, egyszerű külsejű, erkélyes barokk épület kapuzáró kövén a G.E.D. 1843 felirat gróf Esterházy Dénes neve kezdőbetűinek rövidítése, az évszám pedig a felújítási-átalakítási munkálatok befejezésének évét jelzi. Udvari homlokzatán a gyalui várból származó, 17. századi Rákóczi-címeres emlékkő még mindig látható, ellenben mellőle az Esterházy-címert gróf Teleki Ernő⁷, az államosítás előtti utolsó tulajdonos, az 1940-es években a paszmosi udvarházába vitte, ahol az ebédlő falába beépíttette. Innen a Kolozsvári Történeti Múzeumban került, ahová 1974-ben a paszmosi Teleki-udvarház leírója, B. Nagy Margit művészettörténész helyezte el.

Gróf Esterházy János a kolozsvári Esterházy-ház rövid történetének leírását kiegészítette a család további ingatlanainak felsorolásával:

„~Az Eszterházi cseszneki ág által egyebűt *Rátóthi gróf Gyulaffy László* birt házoknak consignatioja. Megjegyezendő: Pozsonyban 1742.ben a Langengasseban, Török Ferencznek házát 7000. forinton megveszik Eszterházi János⁸ a koronaőr és neje Berényi Bora⁹. pozsonyi Archiv. fasciculus 89. Nro. 2. ~ ezen házát 1774.ben magához váltja Eszterházi Imre tábornok¹⁰ öcse Eszterházi Nep. Jánostól 18.ezer forinton ~ ugyan itt a Herrengasseban Imre primas¹¹ egy házát hagyományozott 1744.ben Berényi Borának Eszterházi Jánosnének fascic. 89. Nro. öt. ~ Sopronyban 1676.ban Eszterházi Mihály¹², az előbbeni János nagyattyja házát vett Rauser Mihálytól 2300. forinton. ~ Nagyszombatban házát vett Eszterházi Ferencz¹³, a győri Vice generalis Jánosnak¹⁴ fia 1698.ban Kaller Ferencztől fasciculo 98. Nro. 173 ~ Eszterházi Imre¹⁵ nyitrai püspöknek háza [olvashatatlan] 1744. fasciculo 100 Nro. 111.”

Gróf Esterházy János, aki a genealógiai kutatásban is otthonosan mozgott, ősei történetét – a család krónikásaként – tudományos igényességgel megírt monográfiában örökítette meg. *Az Eszterházy család és oldalágainak leírása*¹⁶ címet viselő mű halála után, 1901-ben jelent meg, és a szerző hasonló nevű rokona, a nyitraújlaki gróf Esterházy János¹⁷ adta ki, a kiadás anyagi terhéért viszont a családfő, Esterházy Miklós herceg¹⁸ vállalta magára.

Az eredetileg kétkötetes, ma már elektronikusan is hozzáférhető több mint 300 oldalas műből megtudjuk, hogy a Salamon nemzetségből származó galánthai Esterházyakról a legkorábbi írásos emlék a 13. századból való, ősi lakhelyük a Csallóközben volt, az évszázadok során pedig fő- és mellékágra szakadtak. A fraknoi ág leszármazottai hercegi rangra emelkedtek, a cseszneki és a zólyomi képviselői pedig grófok lettek. Erdélybe a cseszneki utódok kerültek. Elsőként gróf Esterházy Dániel¹⁹ helytartói tanácsos nősült be. Bécsben, 1748-ban az árvaházat alapító ráthóti gróf Gyulaffy László erdélyi kancellár – nemzetségének utolsó férfi leszármazottja – és báró Haller Éva Borbála²⁰ nevű leányát vette el feleségül. A családi emlékezetben fennmaradt, hogy Gyulaffy egyetlen fia családi viszálynak lett az áldozata. A kancellár nagynénje, keresztségi gróf Csáky Gábor felesége, Gyulaffy Zsófia (előbb Bánffy Györgyné) felbérrelte a

Rátóthi gróf Gyulaffy László

dajkát, hogy pusztítsa el a gyereket, aki a fiúcskát a család szentdemeteri²¹ kastélyának ablakából kiejtette. Borbála nemeskisasszonyhoz méltó neveltetést kapott. 11 éves korától a Sankt Pölten-i Szent Hypolit nevét viselő angolkisasszonyok apácázárdájában tanult. Az ifjú pár házassága csak hat évig tartott, Borbála huszonhárom évesen himlőben meghalt, Pozsonyban temették el. Férje 35 évesen hunyt el. Rövid házasságuk gyümölcse két lánygyermek²² és egy fiú, a kolozsvári Esterházy-ház névadója, Esterházy Nepomuk János volt, akiről a korán elhunyt szülők helyett báró Révay Antal nyitrai püspök gondoskodott. Az anyai részről erdélyi birtokokkal is rendelkező ifjú gróf a nagyszombati érseki konviktusban nevelkedett, majd Bécsben a Theresianumban tanult, 21 évesen már kamarás, 23 évesen alsó-ausztriai kormánytanácsos, 28 éves korában pedig erdélyi guberniális tanácsos volt. 1789-ben az egyesült Hunyad és Zaránd megye főispánjának nevezték ki, elnyerte a belső titkos tanácsosi rangot, majd erdélyi udvari tanácsos és referendárius lett, később pedig Veszprém megye főispánja. 1822-ben, gróf Teleki Sámuel halálát követően másfél évig az erdélyi udvari kancellárt helyettesítette. Számos rangja és tisztsége között a helyettes főajtónálló mester és a helyettes főlovászmester is szerepelt, utóbbit 1830-ban a pozsonyi koronázási országgyűlésen töltötte be. Alakját Ferenc császár kívánságára méretes festményen megörökíttette, méghozzá lóháton. A festményről készült xilografikus (fametszetű) másolatokat a család évszázadok múlva is őrizte.²³ Pályafutásának egyik emlékezetes eseményét krónikás unokája, a nagypapa nevét viselő Esterházy János feljegyezte az utókor számára. Veszprém megyei főispánsága alatt történt, hogy Esterházy kocsi Horváth János alispán megválasztása ellen korteskedett, amely az egybegyűlt szentgáli nemesurakat annyira felbőszítette, hogy agyon akarták ütni. A lármázó tömeg betörte a megyeház ajtáját, és a gróf úrnak alig maradt ideje a mellékajtón kiosonni. Testi épségét hű vadászána köszönhette, aki kivont késsel biztosította a menekülés útját. Mentéjének egyik ujjja így is áldozatul esett a dulakodásban, hiszen az üldözőknek azt sikerült letépniük.²⁴ Karrierjének alakulására bizonyára pozitív hatással volt nőülése a Bánffy családba. Apósa, losonczi gróf Bánffy Dénes²⁵, Bonchida újjáépítője, Mária Terézia dúsgazdag főlovászmestere közkedvelt személyiség volt a császári udvarban, a királynő és a férje egyaránt kegyeibe fogadta. Lánya, Bánffy Ágnes²⁶ zsenge korától, anyjától elszakítva, az udvarban nevelkedett. A szomorú történet részletes leírása fennmaradt az Esterházyak kolozsvári családi levéltárában inspiráló forrásként a krónikaíró Esterházy János számára.

„...Losonczi gróf Bánffy Ágnes, gróf Bánffy Dénesnek báró Barcsay Ágnestől²⁷ 1756 április 19-én született lánya. Szülői protestánsok voltak; atyja később a katolikus hitre tért, s hogy tizenegy éves leányát, ki gróf Teleki Sámuellel²⁸ – a későbbi erdélyi udvari kancellárral – ekkor már jegyben járt, szintén a katolikus hitre téríthesse, Mária Terézia királyné megegyezésével Örményesről, tartózkodási helyéről, 1767 július 15-én katonai karhatalommal az ellenálló anya karjai közül kiragadva, Bécsbe viteté, hol 1768 január 25-én, az udvar színe előtt, ünnepélyesen a katolikus hitre tért; ugyanitt nyéré további kiképeztetését, gróf Michna Mihályné palotahölgy felügyelete alatt, továbbá férjhezmeneteléről is maga a királyné gondoskodott. Az esküvő 1777 június 10-én a penczingi egyházban, szintén az udvar jelenlétében ment végbe; a nászebéd a schönbrunni palotában adatott. Az oszlopi kastélyban kegyelettel őriztetik egy akkor ruhaneműt tartalmazott és császári jelvényekkel díszített láda, valamint a királyné által ajándékozott aranyos kocsi; egyik vörös-bársony párnája megvan.”²⁹

A fényes lakodalmat követő ötödik napon a római katolikus vallású Esterházy János bemutatkozó levelet írt protestáns anyósának, amelyet késői leszármazottja, gróf Teleki Andor 1925-ben lemásolt, és a második világháború után magával vitt Buenos Airesbe, ahonnan németországi rokonai jóvoltából visszakérült Budapestre.

„Méltóságos Groffné

Kegyess Asszonyom, Anyám!

Minekutána ezen holnapnak tizedik napján Istennek Rendeléséből lakodalmom volt Schönbrunnban az Császári Udvarnál Nagyságod kedves Leányával el nem akartam Mulatni ezen örömet Nagyságodnak tudtára adni, és egyszersmind kérni Nagyságodat, hogy minek utána most Nagyságodnak kedves Leányának hitves társa lettem engem is maga fiai között számlálni méltóztassék reménvén hogy magam cselekedete-

im által ezen anyai kegyelmet megérdemelni el nem fogom mulatni és örökké dicselkedni, hogy Nagyságodnak Anyai kezeit csókolván vagyok holtig

Nagyságod alázatos szolgája
s engedelmes fia

Eszterházy János Nep.

Bécsbe 15. Juni 1777.³⁰

Arról már nem szól a krónika, hogy a császári udvarban otthonosan mozgó, katolikus vallású vőnek sikerült-e anyósa kegyeit elnyerni, viszont a bő gyermekáldásból következtetni lehet, hogy az ifjú pár hamar egymásra talált, és a bécsi udvarban felső parancsra született frigyből szerelmi házasság lett, amely Erdélyben sem hűlt ki. Ugyanis öt év múlva az öttagúra bővült család Nagyszebenbe költözött, ahol a főkörmányszéki tanácsosnak, Esterházy Jánosnak és a csillagkeresztes palotahölgynek³¹, Bánffy Ágnesnek további gyermekeik születtek: összesen nyolc fiú és négy lány, közülük négyen nem éltek meg a felnőttkort.³²

1790-ben Samuel von Brukenthal³³ kormányzó a királynál kegyvesztett lett, és a Gubernium Nagyszebenből Kolozsvárra költözött. A 13 éve Erdély élén álló szász gróf, aki Mária Terézia uralkodása alatt karrierje érdekében akkor sem tért át a katolikus hitre, amikor a többség megtette, a „kalapos királynak” is ellenállt, és nem fogadta el annak reformintézkedéseit. Válaszul II. József tisztségéből felmentette, és helyére a katolizáló, dúsgazdag gróf Bánffy Dénes fiát tette. Az új kormányzó, losonczy gróf Bánffy György³⁴, Esterházy János gróf sógora Kolozsváron a frissen felépített, főtéri impozáns barokk palotájába tette át a székhelyét, amely ma is a város egyik jelképe. A kormányzó példáját követve a magyar főurak egyre-másra építették palotájukat a Szamos-parti városban, és elkezdődött Kolozsvár jelképes „újjászületése”.

A kormányzó hűgának családja a Bel-Torda utcában, az egykori árvaháznak otthont adó emeletes épületbe költözött, amelyet 1799-ben az akkor udvari tanácsosként és referendáriusként tevékenykedő Esterházy János a kincstártól megvásárolt, majd jelentősen átalakított. Ekkoriban adományozott jelentős összeget, 4000 forintot a Ludovika Akadémia alapításához is.

Az Esterházy-ház, gróf Teleki Andor fotója

Az Esterházy gyerekek mindannyian szép karriert futottak be: a lányok jól mentek férjhez, a fiúk állami szolgálatban: az erdélyi Guberniumnál, esetleg a bécsi udvarnál helyezkedtek el, vagy a hadseregben szolgáltak. Tanulmányaikat mindannyian Kolozsváron végezték. Anyjuk, gróf Bánffy Ágnes kolerában megbetegedve hetvenegy évesen, Bécsben hunyt el. Férje, gróf Esterházy János, több mint hatvanévi állami szolgálat után vonult nyugalomba, és már csak régi szenvedélyeinek: a régészetnek és régiséggyűjteménye gyarapításának élt. Halála előtt magyar érmegyűjteményét az Erdélyi Mú-

zeumra hagyta, régiségei közül pedig a fiai különböző kincseket közgyűjteményeknek adományoztak: római bronzkerékeket a budapesti múzeumnak, I. Rákóczi György aranypénzét, II. Rákóczi Ferenc három emlékérmét és bélyegzőit a Kolozsvári Múzeumnak. Oklevél-, kézirat- és könyvgyűjteményét az oszlopi kastélyban helyezték el. A Kolozsváron elsőként letelepedő gróf Esterházy Nepomuk János nyolcvanhat évesen hunyt el Bécsben, felesége mellé temették a család származási helyén, Csesznek mellett, Oszlopon. Díszmagyarjából, amelyben a lóháton lefestett festményen megörökítették, a kolozsvári házban a dolmány maradt meg, amelyet fia, László unokaöccsének, a kolozsvári ház későbbi tulajdonosának, a krónikaíró Esterházy Jánosnak adományozott, tőle pedig a Teleki dédunokák örökölték. Személy szerint gróf Teleki Andor, aki díszmagyarjának részeként viselte, és az emigrációba, Buenos Airesbe is magával vitte. Innen, az 1970-es években müncheni unokaöccseihez került, akik Andor ikertestvére, Ernő díszmagyarjával együtt a budapesti Iparművészeti Múzeumnak adományozták. Teleki Andor feljegyzése szerint a dolmány aranyozott ezüstgombjait a Kolozsváron élő ikertestvére, Ernő haláláig őrizte, viszont az úgyszintén Ernő örökségét képező, évszázadokon át megőrzött, nyereg alá való díszes chabraque (díszes nyeregtakaró) 1945-ben Paszmoson a csőcselék vandalizmusának esett áldozatul. Ugyanakkor megmaradtak Bánffy Ágnesnek elraboltatása után Bécsből szüleikhez írott, bőrkötésű gyűjteménybe foglalt levelei, amelyekben a Mária Terézia által kijelölt vőlegényével, Esterházy Nepomuk Jánossal kötött házasságának körülményeiről is beszámolt. E kötetben megtalálhatók a vő apósához és anyósához főként francia nyelven írott levelei is. Az albumot Teleki Andor magával vitte Buenos Airesbe, majd évtizedek múlva eljuttatta a Magyar Nemzeti Levéltárba.

Esterházy Nepomuk János és Bánffy Ágnes gyermekei közül a legidősebb, *Ferenc* (Bécs, 1778. márc. 16. – Bécs, 1855. febr. 26.), akinek a keresztanyja Mária Terézia volt, az erdélyi Guberniumnál szolgált, majd Budán helytartósági titkár lett, pályafutását Károly-Ambrus, Magyarország primásának kamarásaként fejezte be.

Alajos-Fidelis (Bécs, 1780. febr. 19. – Heitzing, 1868. aug. 8.) katona lett. Kolozsvári tanulmányait a bécsiújhelyi Katonai Akadémián folytatta. Számos ütközetben, csatában vett részt, fogságba is került. A francia hadjáratot végigszolgálva mint a Szavojai-dragonyosezred alezredese vonult nyugalmába.

György (Bécs, 1781. júl. 21. – Bécs, 1865. ápr. 27.) is katonai pályára lépett, az alezredesi rangig vitte, majd a katonai szolgálatot elhagyva a trónörökös, a későbbi V. Ferdinánd király kamarása lett. Pályafutását mint birodalmi főpálcamester fejezte be.

Mihály (Nagyszében, 1783. febr. 9. – Pozsony, 1874. dec. 4.) jogásznak tanult Kolozsvárott. Kolozs megye aljegyzője lett, majd az erdélyi udvari kancellárián fogalmazó, 1806-ban Reiner főherceg kamarása, a bécsi egyesült udvari kancellária titkára, végül florenci (firenzei) követ. A szabadságharc idején tagja volt a Honvédelmi Bizottságnak, és követte a kormányt Debrecenbe. 1850-ben letartóztatták, várfogságra ítélték. A komáromi várból öt év múlva kegyelemmel szabadult. Rendjelét, kamaráskulcsát visszanyerte, és 1861-ben már a pesti országgyűlésben találjuk, ahol a felsőház korelnöke volt. Érdekelte a geológia, szerette a zenét, és ezért áldozatot is hozott. Egyike volt azon nagylelkű mecénásoknak, akik Liszt Ferencet gyerekkorában bécsi tanulmányai alatt támogatták. Lánya, Ágnes Ruspoli Ágoston (Augusto) herceghez ment feleségül, akivel gyakran megfordult a kolozsvári Esterházy-házban.

Mária-Anna (Nagyszében, 1786. jan. 23. – Vignanello, 1821. dec.11.) csillagkeresztes hölgy, férje Ruspoli Sándor római herceg.

Jozefa (Nagyszében, 1787. júl. 12. – Bécs, 1866. dec. 23.) Eltemetve Oszlopon.

László (1790. jún. 29. – Bécs, 1883. jan. 14.) jogász lett. Pályáját negyven év szolgálat után az erdélyi udvari kancellárián mint valóságos titkár és tanácsos fejezte be. Műgyűjtő volt, az apja éremgyűjteményét további értékes példányokkal gyarapította, és az Erdélyi Múzeumnak adományozta. A múzeum öre részére pedig 5000 forint értékben alapítványt hozott létre. Továbbá tetemes összeggel segítette az oszlopi egyházat: renováltatta a paplakot, a templom alá családi sírboltot építtetett, ugyanakkor az oszlopi kastélyt is felújította és családi arcképgyűjteménnyel díszítette. Metternich megbízásából, felhasználva a császári titkos levéltár okleveleit, tanulmányt írt a Partiumnak

■ JEGYZETEK

1. Rátóthi gróf Gyulaffy László (1699 – Bécs, 1754. szept. 27.) Udvarhelyszék főtitkja, erdélyi udvari kancellár.
2. Galánthai gróf Esterházy Dénes (Nagyszében, 1789. márc. 7. – Kolozsvár, 1862. febr. 1.) Kolozs megye táblabírája. A család előneve a régi iratokban galántai és galánthai formában is szerepel.
3. Galánthai gróf Esterházy Nepomuk János (1754. okt. 18. – Bécs, 1840. febr. 23.) erdélyi udvari tanácsos, az egyesített Hunyad és Zaránd, majd nyugalomba vonulásáig Veszprém megye főispánja.
4. Galánthai gróf Esterházy Nepomuk János (Kolozsvár, 1824. márc. 23. – Kolozsvár, 1898. jún. 24.)
5. Széki gróf Teleki Andor (Kolozsvár, 1902. szept. 11. – Buenos Aires, 1978. jan. 22.) a Magyar Királyi Külkereskedelmi Hivatal elnöke.
6. A feljegyzés megtalálható a Magyar Nemzeti Galéria, a továbbiakban MNG, adattárában.
7. Széki gróf Teleki Ernő (Kolozsvár, 1902. szept. 11. – Kolozsvár, 1980. nov. 27.) paszmosi földbirtokos, felsőházi tag.
8. Galánthai gróf Esterházy János (1691 – 1744. okt. 3.) koronaőr, belső titkos tanácsos, eltemetve Pozsonyban a Szent Ferenciek templomában, a Szent Antal-oltár alatti sírboltban.
9. Karacsberényi gróf Berényi Borbála (1697 – 1759. dec. 3.) csillagkeresztes és palotahölgy, eltemetve Pozsonyban a férje mellé.
10. Galánthai gróf Esterházy Imre (1722. okt. 1. – Győr, 1792. jún. 2.) lovassági tábornok.
11. Galánthai gróf, majd herceg Esterházy Imre (1663 – Pozsony, 1745. dec. 6.) esztergomi érsek, hercegprímás. 1715. máj. 19-én grófi címet nyert, 1725. aug. 31-től római szent birodalmi herceg, 1741. jún. 25-én megkoronázta Mária Terézia királynőt.
12. Galánthai Esterházy Mihály (Galántha, 1629. febr. 28. – Buda, 1686. júl. 27.) ezredes, eltemetve Sopronban a bencések, egykor ferencesek egyházában.
13. Galánthai gróf Esterházy Ferenc (Győr, 1670. szept. 30. – 1746. dec. 30.) Fehér megye főispánja, királyi tanácsos, cseszneki kapitány, eltemetve atyja mellé a győri káptalani egyház Szentháromság kápolnájában.
14. Galánthai gróf Esterházy János (Kismarton, 1625. jan. 27. – 1692) győri vicegenerális, eltemetve a győri káptalani egyház Szentháromság kápolnájában.
15. Galánthai gróf Esterházy Imre (Szombathely, 1689. máj. 4. – Nyitra, 1763. dec.?) nyitrai püspök.
16. Gróf Esterházy János: *Az Esterházy család és oldalágainak leírása*. Kézirat gyanánt kiadja herceg Esterházy Miklós, Az Athenaeum R. Társulat Könyvnyomdája, Budapest, 1901.
17. Galánthai gróf Esterházy János Mihály (Pozsony, 1864. dec. 6. – Nyitraújlak, 1905. szept. 2.) cs. és kir. kamarás, a főrendiház örökös tagja.
18. Dr. Galánthai Esterházy Miklós-Pál-Antal-Mária herceg (Bécs, 1869. júl. 5. – Sopron, 1920. ápr. 6.) Edelstetten fejedelmi grófia, Fraknó örökös ura, cs. és kir. kamarás, a főrendiház örökös tagja, a Magyar Királyság főpohárnoka, az MTA igazgatósági tagja. Eltemetve Eszterházában.
19. Galánthai gróf Esterházy Dániel (1723 – Pozsony, 1759. nov. 26.) helytartói tanácsos.
20. Rátóthi gróf Gyulaffy Borbála (1732–1755)
21. Szentdemeter falu Maros megyében, román neve Dumitreni.
22. 1. Báró Révay Lajosné, sz. galánthai gróf Esterházy Terézia (Pozsony, 1752. ápr. 17. – Pozsony 1826. nov. 12.) csillagkeresztes palotahölgy, a nádor főhercegné udvarmesternője.
22. Báró Peřényi Imréné, sz. galánthai gróf Esterházy Borbála (Pozsony, 1753 – Pozsony, 1798. febr. 18.) élete utolsó két évét özvegyként a pozsonyi Szent Erzsébet zárdában töltötte, ennek kriptájában temették el.
23. „Ennek egyik példányát Esterházy János dédapám Zeyk Dánielné, Bánffy Cecilének adományozott, melyet kolozsvári lakásukon még láttam. Nálunk más példány nem maradt.” Teleki Andor feljegyzése, Buenos Aires, 1976. nov. 22., MNG.
24. A megtépett mente Esterházy Péter *Harmonia caelestis* című regényében is felbukkan mint a szerző „nagyapjának” egyik kedvenc ruhadarabja, de már mellény formájában, amit ősök, Esterházy János alakítottatott át az inkriminált eset után.
25. Losonczi gróf Bánffy Dénes (1723–1780) főlovászmester, Kolozs megye főispánja.
26. Losonczi gróf Bánffy Ágnes (1756. ápr. 19. – Bécs, 1831. szept. 14.)
27. Nagybarcsai Barcsay Ágnes (? – 1782).
28. Széki gróf Teleki Sámuel (Gernyeszeg, 1739. nov. 17. – Bécs, 1822. aug. 7.) erdélyi kancellár.
29. Gróf Esterházy János: *Az Esterházy család és oldalágainak leírása*, az Athenaeum R. Társulat Könyvnyomdája, Bp., 1901.
30. Magyar Nemzeti Galéria, adattár.
31. A Csillagkeresztes Rendet a 17. században alapították, a kamarás címhez hasonló osztrák kitüntetés római katolikus, ősnemes hölgyeknek.
32. A házaspár korán elhalt gyermekei: *János Nepomuk* halva született Bécsben 1779. febr. 4-én; *Ágnes* (1793. jan. 19. – Bécs, 1797. okt. 12.) himlőben halt meg, Pozsonyban temették el a Szent Ferenciek sírboltjában; *János Nepomuk* és *Mária* ikrek, születtek Kolozsváron, 1793. nov. 19-én, megkeresztelésük után még aznap meghaltak, a Szent Mihály parochiális egyházban, a gróf Bánffyok sírboltjában nyugszanak.
33. Báró Samuel von Brukenenthal (Újegyház, 1721. júl. 26. – Nagyszében, 1803. ápr. 9.) Erdély kormányzója.
34. Losonczi gróf Bánffy György (Piski, 1746. dec. 24. – Kolozsvár, 1822. júl. 5.) Erdély kormányzója.